

Abonamentul

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$
an 9 frcs., $\frac{1}{4}$ an
4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fie care
Sâmbătă.

Unirea

Insertiuni

Un şir garmond:
o dată 14 fil., a doua órá
12 fil., a treia órá 10 fil.

Tot ce privesce fóea,
să se adreseze la »Re-
dacţiunea şi Admini-
straţiunea Unirii«

in
Blaş.

Fóe bisericéscă-politică.

Anul XII.

Blaş 25 Ianuariu 1902.

Numérul 4.

Reflecşii politice asupra Unirei.

Din aprecierile făcute de bărbaţi competenţi asupra unirei noastre cu Roma s'ar puté face acum o voluminósa colecţiune. *Album-ul sfintei Uniri* ar cuprinde declaraţiunile de simpatie şi admiraţie pentru marele act de la 1700 ale tuturor bărbaţilor de frunte ai neamului românesc, cari au spus vr'un cuvînt asupra evoluţiunei culturai noastre naţionale.

În *Album-ul* acesta s'ar găsi numele celor mai luminate capete românesce. Dar e de remarcă că printre ei găsim mai ales fruntaşi intelectuali de peste Carpaţi. Cei de la noi, deşi mai aprópe, nu au vèdut în lumina sa adevărată marele act şi urmările lui, de aceea nici nu l'au apreciat după valoarea lui. Ba mulţi, preocupaţi fiind sau strîmţi la vederi, l'au hulit.

De altă parte mai putem observa că printre multele aprecieri juste şi favorabile unirei sînt fórt puţine observările politice. Cei mai mulţi au privit unirea ca un act cu mari urmări culturale, n'au relevat înse importanţa politică a actului.

Éta de ce voim să relevăm la acest loc nisece articoli scrişi de dl *Eugen Brote* şi publicaţi în „*Tribuna Poporului*“ sub titlul: *Reflecşii politice*, în cari găsim despre unire aprecieri de natură politică.

În aceşti patru articoli dl E. Brote face reflecşii largi asupra direcţiunei politice a Românilor din Transilvania. Tendença acestor articoli este de actualitate politică. Noi înse nu ne ocupăm cu tendença lor vedită — de a prepara calea unui compromis cu guvernul — pentru că nu e chemarea noastră acesta. Cel puţin acum nu vom să ne ocupăm.

Trebue să relevăm înse aprecierile interesante pe care dl Brote le face din acest prilej actului unirei de la 1700.

Nu putem iscăli tóte opiniile dlui Brote, dar le găsim interesante, întâia órá pentru că vin de la un bărbat gr. or. de din cóce (deşi actualmînte trăesece în România); şi a doua órá pentru că se publică în fruntea unei foi, care dintru început şi neconţenit a avut caracter pronunţat confesional gr. or. şi care în timpul din urmă chiar a făcut reclamă bătător la ochi unei cărţi nesocotite, fórt duşmănoşe unirei.

Póte că fóia din chestiune caută să-şi refacă cu ast fel de articoli numele, póte că vrea să repareze nesocotinţa sa de până aci; tóte acestea înse puţin împórtă. Noi ţinem să ficsăm aici unele părţi din articoli dlui Brote, care a avut curagiul să fie drept faţă cu marele act naţional-bisericesc de la 1700, şi să-î recunóscă importanţa politică. Observăm înse tot odată, că deşi dl Brote aduce mare tribut adevărului, totuşi nu-î dă întreg tributul ce i-se cuvine. Apoi ţinem să accentuăm, că unirea nu numai în cadrele restrînse ale istoriei şi politicei Românilor din Ardeal este actul cel mai important, ci chiar şi în cadrul larg al istoriei întreg neamului românesc.

Prin desbinarea bisericii orientale, care ne-a atras în braţele sale şi pe noi, neamul românesc a ajuns într'un contrast, ale cărui urmări fatale le-a resimţit în tot decursul istoriei sale ulterioare şi le mai resimte şi astăzi. Unirea de la 1700 a fost primul paş mare şi serios pentru delăturarea acelu contrast şi restabilirea echilibrului psihologic în sufletul românesc.

Éta de alt fel declaraţiunile dlui Brote:

Cel mai important compromis, înregistrat de istoria politicei noastre naţionale, este fără îndoială *unirea Românilor cu biserica catolică*. Unirea n'a fost un act bisericesc, ci un act politic. Căci nu motive bisericesti au împins pe Români la unire, ci *exclusiv* (?) numai motive politice. Nu s'a simţit nici când în sinul bisericii române ortodoxe nici cea mai mică trebuinţă pentru un nou Cap peste mitropolit, nici nu există vr'o cauză óre care, ca credinţa să fie tălcuită în alt mod. Din contra, atât obştea bisericéscă, cât şi clerul ei trebuiau să fie fórt mulţumiţi cu organisaţia ce posedă biserica lor: era un Mitropolit, episcopi, protopopi şi parochi şi nimeni nu-î împedea (? Red. Unirei) în exercitiul credinţei lor. Dacă cu tóte aceste biserica, în frunte cu Mitropolitul, a consimţit la schimbări, cari în ori ce cas ştirbiau independenţa şi autonomia ei, motivele trebuiesc cautate în afară de biserică, şi unirea însaşi constituie o jertfă. *O jertfă pe altarul cui? Fără îndoială pe altarul naţiunei*, pe cum se póte vedé din Manifestele sínódelor generale, din actul unirei însuşi şi din situaţia politică a Românilor de pe atunci.

Pentru ca să se înţelégă acesta pe deplin, este nevoie ca să schiţăm prin vre-o câte-va cuvînte situaţia Românilor de atunci.

Pe la sfîrşitul secolului al 17-lea Români ajunseseră a fi îndujmăniţi şi exploataţi

în ţara lor de tóte Staturile, de tóte naţiunile, de tóte confesiunile de principii domnitóri şi de guverne. Staturile, adecă aristocraţimea de tóte soiurile şi oraşenii, erau servite. În adevăratul înţeles al cuvîntului, de Români. Români, desproprietăriţi şi fără nici un drept civil şi public, sèvrşiau tóte muncile şi duceau ródele boerilor, purtau tóte sarcinile publice şi erau consideraţi ca minori. Boerimea avea, se înţelege, cel mai mare interes material şi politic, ca Românul să rămână în această stare şi să nu se emancipeze nici ca individ, nici ca popor. Emanciparea lui ar fi săpat poziţiunea Staturilor privilegiate şi ar fi rèsturnat întregă organisaţiunea socială. Naţiunile, în înţelesul constituţiunei, nu erau altceva de cât Staturile împărţite după teritorii; interesele lor erau cu desèvrşire identice. Confesiunile, catolice şi trei soiuri de protestanţi, se temeau de Românii ortodoxi din cauza numărului lor. Ortodoxii erau mai numéroşi de cât tóte cele alalte patru confesiuni la un loc, şi dacă ei ar ajunge deasupra, ar primejdi existenţa bisericilor neortodoxe. Au consimţit deci prea bucuros catolice şi protestanţi, ca confesiunea ortodoxă să nu fie recunoscută de stat şi să nu se bucure de drepturile conferite confesiunilor neortodoxe. Prin această măsură legală s'a creat o nouă şi însemnată pedecă pentru emanciparea poporului român. Căci era suficient a mărturisi legea ortodoxă, pentru a fi esclus din tóte drepturile cetăţeneşti. Casa domnitóre a principatului era slăbită şi demoralisată şi ast fel în contin avisată la spriginul şi ajutorul Staturilor şi al naţiunilor. Vedem dar, că tóte elementele hotărîtore din ţară constituiau în realitate o Ligă puternică contra Românilor, cu scopul vedit, de al ţiné în starea de popor, de ţărani-robii. Situaţiunea devenia pentru noi cu atât mai tristă şi mai de plâns, cu cât n'aveam nici o puţinţă a ne forma o clasă cultă. Căci nici un Român şi nici un ortodox n'avea voie a cerceta vr'o şcolă şi a se instrui. Eram în primejdie a ne perde şi biserica prin epitropia reformată, la care am fost supuşii de stăpânitori.

Înţelege ori şi cine, că ne aflam pe atunci politiceşte într'o atmosferă, în care trebuia să ne înăduşim, dacă nu găsiam în curénd o scăpare. *Nu era firesc? Nu era patriotic? Nu era naţional? ca Mitropolitul Bèlgradului, care era capul poporului român şi nu numai prelatul bisericii ortodoxe, să se gândésece în aceste momente grele şi la neamul său şi să caute calea potrivită de scăpare?*

Dintre membrii Ligei-contra Românilor toţi erau mândri şi sumeţi, afară de biserica catolică. Acesta suferise tot felul de perse-

cuțuni și surorile ei protestante au strimțorât-o atât de mult, încât își perduse și episcopia transilvană. Numai la ușa acestei umilite biserici putea să ciocnescă în anul 1697 smeritul mitropolit Teofil, cu speranța de a găsi o urechie aplecată. Nu nemulțumiri sau turburări în biserică sa proprie l'au mînat pe acest drum, ci primejdia de viață în care se găsea poporul român. Mitropolitul Teofil putea să se hotărască la acest pas cu atât mai ușor, cu cât noua Casă domnitore, sub care ajunsese într'aceea patria sa, era catolică. Biserica catolică din Transilvania, slăbită și umilită, căuta o întărire prin Români; Românii căutau scăpare din ghiarele Ligei și scut pentru dezvoltarea lor culturală. Etă bazele firești ale unui compromis politic.

Mitropolitul Teofil a murit în curînd, după ce intrase în vorbă cu reprezentanții bisericii catolice, dar urmașul său, Atanasie, a dus în îndeplinire ceea ce a început predecesorul său. *Dovadă, că tendința unirei devenise în biserică română mai generală și nu era legată de o singură persoană.*

Mitropoliții Teofil și Atanasie pot să fie condamnați de biserică ortodoxă-răsăritenă, ca bărbați și clerici, cari și-au renegat credința lor. Din punct de vedere politic și național inse ei merită totă recunoștința noastră.

Se afirmă, că Mitropolitul Atanasie a fost un bărbat simplu și fără multă învățură. E foarte probabil că așa a fost, căci n'avea de unde să-și fi câștigat învățura. Modul inse, cum a încheiat compromisul cu biserică catolică dovedește, că a fost un bărbat cu minte ageră, cu judecată, cu prevedere și cu multă durere pentru națiunea română. El a făcut numai concesii, cari nu puteau să schimbe caracterul bisericii române, a păstrat ritul, după putință independența și autonomia ei. În schimb pentru

aceste concesii a asigurat prin pecetea și iscălitura Împăratului egală îndreptățire politică a fiilor săi sufletești, va să zică, a atins chiar ținta principală a politicii noastre naționale. Compromisul, pe cum se știe, nu s'a realizat așa pe cum îl plănuise și îl închiase prin acte Mitropolitul Atanasie. Nu s'a realizat, fiind că biserică catolică (mai corect: „Ungurii catolici“ Red. Unirii) a consimțit la actul unirei cu gânduri și cu intențiuni ascunse, și fiind că vechia Ligă contra Românilor se opunea din răspuțeri și făcea tot felul de intrigi pentru zădărnicierea completă a compromisului. Sintem nedrepti când facem răspunzător pe Mitropolitul pentru nesinceritatea și nealitatea Iesuiților, pe cum și pentru puterea nelinfrântă a adversarilor. O mai mare garanță de cât Diploma împăratescă Românii nu puteau obține și Mitropolitul Atanasie, ori ce părere ar fi avut de Iesuiți și de Ligă, trebuia să se bizue în în această Diplomă. *Nici desbinarea bisericii române în două nu era în intenția Mitropolitului, și nu se putea teme de ea, fiind că tendința de scăpare din situațiunea penibilă era generală.*

Desbinarea în două a bisericii române este unicul rău, ce ni-a rămas în urma compromisului de la 1698. Acest rău inse nu este așa mare, pe cum îl prețuim indeobște, și stă în puterea noastră a-l micșora și a-l paralisa. Care națiune are norocul să aparțină unei singure biserici? Chestiunile confesionale trec în al doilea rînd, când e vorba de chestiunea națională. Noi Românii am dat și până acum dovezi, că știm să trecem, în momente hotărîtoare, peste deosebirile noastre confesionale, cu atât mai mult vom ști să facem această în viitor.

Pe lângă acest unic rău am dobândit inse politicește prin unire un bine de neprețuit.

Unirea ne-a scăpat din năduful, în care trebuia să perim, a frânt lanțurile, cari ne țineau încătușați, a spart zidurile întunerecului și ne-a creat porți de lumină; prin unire am încetat a mai fi un popor de țărani-robii.

Nici două generații de oameni nu s'au preschimbat de la unire, și în fruntea poporului român se găsesse deja un șir întreg de bărbați învățați, de bărbați luminați, de bărbați erudiți, cari pun temelia culturii noastre naționale și răspândesc lumină până și peste hotarele țării. La 1754 se deschid pentru obște română școlile de la Blaș și progresul nostru cultural dăinuitor este asigurat.

Prin compromisul Mitropolitului Atanasie s'a pus și temelia relațiilor Românilor cu Curtea imperială din Viena, atât de importante și atât de rodnice pentru politica națională. Cardinalul Kolonics, propagatorul principal al unirei, era omul de încredere al Împăratului. Mitropolitul Atanasie a fost el însuși la Viena, unde a avut întrevederi nu numai cu cardinalul Kolonics, ci și cu Nuntialul papal și cu contele Kinsky, șeful cabinetului imperial. Pentru timpurile de atunci primirea Capului Românilor la Viena era un eveniment extraordinar și ne da o dovadă convingătoare, ce deosebire de vederi exista între Curtea imperială și staturile transilvane cu privire la importanța elementului român. Nu numai motive confesionale, ci mai ales motive de politică externă vor fi determinat Curtea să atragă pe Români. Din punct de vedere național este îmbucurător, că poporul român încă de acum două sute de ani a înțeles prea bine interesele sale, a persistat în politica dinastică și s'a străduit a întretine tot de una cu Curtea imperială cele mai bune raporturi.

Mai ales doi bărbați mari ai națiunii române au consolidat această politică româ-

FEUILLETON.

În valurile lumii.

Ne civilisăm, facem progrese uriașe pe toate terenele, telegraf, telefon, automobile, lumină electrică, — și mai ales lumină electrică. Nu-i vorba, un vîrtej ne duce înainte, un vîrtej nebun, care ne întunecă mințile, care vrea par'că să ne facă zei nemuritori, un vîrtej care ne ucide sufletul pentru tot ce-i bun, nobil moral, în adevăratul înțeles al cuvîntului. O atmosferă bolnavă respirăm în ziua de azi, un întunec adânc tot mai adânc, se lasă peste conștiința, peste sufletele noastre. Cu cât lumina electrică va împrășcia întunerecul fisic mai cu succes, făcînd să nu mai existe nopți, cu atîta lumina, ce o purtăm în noi, se va întuneca tot mai tare, tot mai tare, până se va topi într'o vecinică nopți — dacă, — dacă vom înainta pe calea pe care am pornit; dacă nu ne-om da sama din bună de vreme de modul nostru de acțiune, cu alte cuvinte, dacă vom fi păgani și nu creștini.

În lumea de azi e greu de trăit, asta e un adevăr, pe care nime nu-l trage la îndoială. Atîta trebuie să te sbați în dreapta și în stînga, atîta trebuie să lupți cu tine însu-ți și cu alții, atîtea prăpăstii amenințătoare stau gata să te î ghită! Lupta pentru existență d'or nici când n'a fost așa de înversunată ca chiar în zilele noastre. Dar un om, căruia Dumnezeu i-a dat o „mamă“, un om care a supt credință odată cu laptele mămă-sii, un om care știe ce plătește lumea

cu toate bunătățile ei față cu eternitatea; care știe că năcazurile-s trecătoare, ori chiar de ar dura în totă viața lui, totuși vor avé un capăt — un ast fel de om își va purta cu paciință crucea vieții. Un om fără credință? — Necredința din ziua de azi, cel puțin la clasele culte, e cred că naște cam în felul acesta:

Voi examina mai de aproape lucrul, restrigîndu-mă la unele cercuri pe cari ești le cunosc, la esperința ce o am eu.

Un tîner deștept, din părinți s'ermani, cercetă un gimnasiu orecare. De acasă a venit format cu totul după chipul și asemănarea mămă-sii, care era o creștină bună. Lucrul merge strună — ajunge nu știu pe care clasă a gimnasiului superior. Cu totă modestia lui nu p'ote să nu-și arunce câte odată ochii în oglindă. Vede că pe buza-i de-asupra apar neste firicele negre. Și zimbesc. Începe a privi în jur de sine. Vede că sint alții mai mici și mai „alt cum“ de cât el, cu alte cuvinte „încep și lui a i-se deschide ochii.“

Încetul cu încetul ajunge la convingerea că e frumos, ori e talentat, alții și mai pretențioși, că sint genii. Ca atari vrea să esceleze. Din întimplare tinerul de mai sus — ca să întore iar la el — cetește o carte, nu știu ce fel de titlu p'ortă, destul că în ea să spune într'altel, că lucrurile povestite în Testamentul vechiu nu sint de cât mituri jidovesci, pe cum sint și mituri latinesci, grecesci, românesci etc. Și tînerul nostru se cugetă: „Vezi bine așa trebuie să fie? Și eă d'or știu ce e mitul. Anul trecut am învățat: O narațiune în care întrevin puteri miraculoase, zei etc.“ Și cugetă mai departe: „Vezi omul-copil ce plătește? Când mi-le spunea

mama acestea, dascălul de la noi din sat, le țineam de sînte. Minte de copil!“

Trece la mijloc o săptămână. Nu știu de unde îi cade în mână o carte în care într'altel să zicea, că legea nouă e o adevărată urmașă a legii celei vechi, o înșelăciune popesă. Christos a fost așa ceva profet, ori mai bine zicînd un mare legislator, dar Dumnezeu? . . . Aici se oprește puțin tînerul nostru. „Christos-Dumnezeu“ nu-i vrea să-i lese așa iute din cap, ca minunile testamentului, vechiu. Nu s'a rugat el destule ori la acest Christos Dumnezeu? Nu zice așa, nu crede așa o mare parte a lumii? . . . Dar să mai zicea în cartea aceea: „necultura, lipsa științei au adus pe lume religia.“ Acésta în urmă îl convinge și îl determină cu totul. „Se înțelege“ — cugetă el — „mama putea crede, dascălul Niculae asemenea, o mare parte a lumii e fără știință. Dar eă?“

Peste altă săptămână nu știu cum, cum nu, dă peste o altă carte, în care stă negru pe alb: că „omul e un animal în totă puterea cuvîntului, numai în mărimea cererilor se deosebesce d. e. de moimă, nu-i suflet nu-i nemurire, nu-i Dumnezeu, toate câte s'au făcut, s'au făcut ele prin ele.“

Aha asta era ce căuta el de atîta vreme. „Ce filosofie sublimă: toate câte s'au făcut, s'au făcut ele prin ele!“ Și de cine sint legate teoriile de mai sus? Darwin, Spinoza etc.

Vezi acestia-s oameni! Și tînerul nostru vorbește colegilor ori altor persoane, cu convingerea alor 10 doctori de filosofie, despre darwinism, pantheism, materialism.

În fine cetește ceva și de prin Schopenhauer. Auzise atîta vorbindu-se de el,

nescă și au devenit nemuritori prin succesele strălucite ce au obținut. *Inocențiu Klein* și *Andrei Șaguna* sint, fără îndoială, cei mai însemnați conducători politici din câți am avut. Amândoi talente extraordinare, amândoi cu cunoștințe largi, amândoi foarte activi, amândoi cu iubire și devotament pentru poporul român. Unul mai impacientat și mai puțin dibaci, celalalt mai chibzuit și mai diplomat, consideră Casa habsburgică ca cel mai puternic protector al poporului român și se străduiește a întreține cele mai întinse raporturi cu Curtea imperială. Ținta amândorora era ținta politicii naționale: egala îndreptățire a națiunii române.

Inocențiu Klein petrece o parte considerabilă a vieții sale episcopesci la Viena, unde caută și află legături nouă politice și ude nu încetează a stărui, ca poporul român să i-se facă dreptate. Memoriile peste memoriile asupra situației politice a Românilor curg din peana sa și le prezintă când împăratului, când ministrilor, când Dietei transilvane, când guvernului provincial. În stăruințele sale revine din nou la îndărjirea staturilor și națiunilor transilvane, cari nu îndeplinesc ordinele împăratului cu privire la drepturile politice ale Românilor. El obține ca să fie numit membru al Dietei transilvane, pentru ca să fie pus în pozițiune a lupta ca singurul reprezentant român cu mai multe sute de reprezentanți ai staturilor, națiunilor și confesiunilor dușmănoase. El silește prin diplome împărătesci Dieta transilvană, să se ocupe în mai multe rânduri și în adins de plângerile Românilor. Printre aceste lupte politice, adese înfocate, Klein obține de la Împărat regularea dotațiunii preoțesci, clădirea unei reședințe episcopesci, unei mănăstiri, unei catedrale și unei școle superioare pentru preoți și învățători. Forțe caracteristică pentru poziția episcopului Klein

este și lupta ce a deschis-o și a purtat-o cu multă hotărîre contra Teologului, care îi era pus în coște, adică în contra bisericii catolice. Klein are marele merit de a fi redesteptat în poporul român încrederea de sine. Românii nu se mai simt ca un popor de țărani-robi și ridică capul sus.

Timpurile Mitropolitului Atanasie, ale Episcopului Inocențiu Klein și ale Mitropolitului Andrei Șaguna cuprind cele mai însemnate perioade ale istoriei noastre politice obținute.

Congresul autonomiei catolice.

— *Raport special al „Unirii“.* —

(Continuare.)

Sedința VI.

Joi în 16 Ian. a vorbit *Ugron Gábor*, care a stors atâtea aplause, ca nime altul în tot decursul congresului. S'a năpustit cu totă patima asupra guvernului acuzându-l, că nu numai nu voește autonomia catolică, dar poartă și congresul cu vorbe ecuivoce. De asprimea cuvintelor lui n'a rămas neatins nici corul episcopesc, căruia i-a spus, că episcopii ar trebui să lucreze întru deșteptarea unui puternic curent catolic, mai ales să-și valideze autoritatea asupra poporului coborîndu-se din înălțimea aceea, în care sint astăzi, căci și Christos a fost Apostolul sêracilor și al poporului.

— A fost al nostru al tuturor. — l'a întrerupt Samassa, arhiepiscopul Agriei.

— Da al tuturor, a răspuns Ugron, dar înaintea farisenului numai odată a pășit și și atunci a fost batjocorit și înaintea guvernatorului érá-și numai odată a ajuns, și atunci a fost judecat la moarte.

Incidentul acesta a fost cam neplăcut dar de aceea Ugron a fost ascultat până în sfîrșit cu mare atențiune din partea întregului congres.

Sedința de altcum a decurs ast fel: Primul vorbitor *Csernoch János* constată, că prin proiectul de față nimic nu capătă catolicilor, ce și așa n'ar fi avut. Episcopii și-au făcut datorința față de toate interesele catolicilor, dar n'au ajuns la nimic, căci nău fost sprijiniți de laici. Proiectul de față nu ne dă nici dreptul de a ne griji noi de fondurile noastre, nici școlile nu le pune la dispoziție autonomiei, cu toate că la gimnaziul avem drept pe baza legilor esistente. Declarațiunea rezervării de drept n'are nici o valoare pe cum o asemenea declarațiune n'a avut nici odată și apoi ministrul și așa nu s'a învoit, ca să se inducă și declarațiunea acesta între cadrele proiectului. Nu primesce proiectul.

Contele Majláth József: Constată, că în proiectul de față, drepturile formulate în proiectul din rîndul trecut sint parte schimbate, parte lăsate de tot afară. Dară pe lângă toate acestea autonomia trebuie să o întemeiem; trebuie să primim ori ce fel de autonomie, care numai capabilă să fie de a-și mări cercul de activitate în decursul timpului.

Să primescă și autonomia acesta, căci de se va amăna érá-și congresul pe timp nehotărît, nu se știe de vor mai ajunge vre-odată, ca să se mai sfătuiască în cauza acesta mare a bisericii catolice. Din apus suflă vînturi grele, dușmănoase credinței și bisericii catolice în special și cine știe când vor trece vînturile acestea granițele țării și atunci înzădar vor voi să mai primescă și *minimumul* acesta.

La desbaterea specială vor propune modificările cele mai posibile și dacă nu le va primi guvernul se vor întorce cătră su-

ca despre fondatorul pessimismului, acesta bôlă „dulce și nobilă“ a veacului și nu putu rezista să nu-l cerescă. Sublimă filosofie și asta. Dacă te sature de trai, ori ți-e grôză de el, iați viața, cu un glonț de revolvér căci doră a ta e, nime nu ți-a dat-o estî liber — liber. —

Tinêrul nostru vede că lucrul așa stă cum zice filosoful german, dar de o cam data nu-i place. Să mori așa de'ngrabă?

Am zis mai sus, că tinêrul nostru vrea să esceleze, să se distingă între toți cei aliați. Toate aceste rațiunări le va repeta ori de câte ori numai i-se va da ocaziune, ca ast fel să „apară“ de un om învățat, cult etc. E de însemnat că acestea principii în primii ani mai mult numai de la gură atârna, inima, conștiința nu prea știe de ele.

Dar o schimbare totuși se face din primele luni în sufletul sêu Rugăciunile, pe cari de copil, le-a zis mereu în totă sara și dimineața, începe a le neglege. Numai are așa atragere să cerceteze biserica, ori și dacă merge n'are pacință să stee până la sfîrșit. Comite o greșală, de care mai înainte simția remușcare de conștiință, dar acum abia îl neliniștește pe un moment, căci el iudată își aduce aminte, că e independent, nime n'are să-l judece, nime să-l dojenescă.

Începutul cu încetul își uită de tot de Dumnezeu, de credință, dar de teoriile de mai sus cu sufletul încă nu s'a alipit. Lipsesc până acum împrejurarile pentru acesta, când va începe seria nesfîrșită a năcazurilor, și luptelor ori mai bine, catastrofelor, atunci numai să vede ce venin omorîtor au vîrsat cărțile acelea în sermanul nostru tinêr.

Acum îi-e traiul încă ușor. Mamă-sa din vreme în vreme îi mai aduce cu desăgii de acasă. Ajuns la etatea când încep a să deslega patimile, le lasă în voia lor, și ele-s libere ca și el. — Azi trăește încă — dacă mă pot exprima ast fel — într'o nepăsare confesională.

Dar vine vremea răsboiului. Soldatul a făcut tot felul de marșuri și întorsături, s'a deprins atîta în pușcatul la țintă, să știe ascunde dinaintea inamicului, pôte merge tirându-se pe mâni și picioare cine știe cât, pôte fugi 2—3 ore. E dedat cu frigul, fîmea, setea. Pe lângă acestea pușca i-e bună. Plumbi are de ajuns. — Își face cruce și pornește voios, cîntînd.

Tinêrul nostru are deja diploma de maturitate. Ce va face pe viitor, unde va merge? Hm! mai ușor s'ar putea susținea la teologie. Teologie? Popă? Un om care știe pe Darwin, Schopenhauer, Spinoza? E absolut imposibil. E prea puțin, ore cum te nimește vorba asta „popă.“

Dar într'alt loc unde s'ar putea duce? De acasă, nu-i vorbă, i-or putea trimite vre-o două parale, . . . Universitar! vorba asta nu-i mai iesă din cap. Să se pôtă presenta de aici în colo: N. N. student universitar! Ah! ce bine va fi!

Și merge într'un oraș mare, cu nu știu câte sute de locuitori, se înscrie la universitatea de drept. Vre-o 3 săptămâni merge bine. Și-a căpătat și un post de scriitor.

Dar de acasă nu-i mai vine nimic, de cât-va timp. I-a întrebat ce-i cauza. Tatăl sêu i-a scris că până peste vr'o două, trei luni nu-i pôte trimite nimic. Să se ajute cum l'a învăța Dumnezeu.

Orele de scris îi consumă aproape tot timpul, devine nervos. Se gîndește, să resgîndește! E greu de trăit în lume. „Ce viață e asta ce o duc eu? Tot așa să fie?“ . . . Vine iarna, în casă frig, vesmintele îi sint vechi și subțiri. Bani sa cumpere altele n'are.

A fost morbos o săptămână, și-a perdat postul de scriitor. Începe a-l tortura fîmea. Căți-va pretini îi mai ajută.

Un glas de departe pare că îi strigă în ureche: fii energic, ia o hotărîre, umblă după un alt post, ori, ori mergi acasă și suplică la teologie, încă nu e târziu. Un alt glas și mai de departe, aproape stins îi șoptește: rîgă-te! Dar în stadiul lui de acum, așa zice el, amîndoué sint imposibile. Imposibile da, căci nu-i voință, și nu e voință, fiind că nu-i credință. . . . Ba da, el are credință, numai iată după *credința lui* unde e rîul, și care-i remediu: Bogăția adunată în cantități nemăsurabile la unii, sêracia nesuportabilă la alții. Trebuie deci nimiciți cei bogăți, dacă să pôte, asasinare, revolvér, dinamită. Dar fiind că energie nu are să se pôtă determina la așa ceva, ajunge la descoperirea nimiciției vieții, mai sôrbe vr-o câteva pagini din Schopenhauer ori Hartman, și e cu totul convins, că lumea acesta e numai o tortură grozavă, fără nici o țintă, fără nici un scop. Altă lume? O poveste închipuită, ori cum a cetit el într'un loc: „O poveste minunată, înse ca să-i dea crezare în vecl mîntea-mi n'o să pôtă.“

Fericit acela, care, în acestea valuri ale vieții, mai păstrează încă în inima sa „câte-va lucruri din pruncie“ pe cari i-lea povestit mamă-sa. Acela nu va cădea.

Și tinêrul nostru convins odată că „totul e un nimica mare“ — o dată scurt

premul patron și îl vor clarifica, că guvernul este acela, care împedecă realizarea autonomiei. Primesce proiectul.

Ugron Gábor: Voescă să se creeze autonomia catolică între cadrele legilor existente. Nu voescă, ca autonomia celor alalte bisericii catolice să se stîrbescă, dar cere, ca și biserica catolică să fie îndreptățită în tocmăi ca și cele alalte, căci nicăiri în legile țării nu află urme de a împărți confesiunile după rang. Voescă, ca tocmăi prin autonomia bisericilor să se dea loc la o emulare pentru tot ce este nobil, frumos și folositor poporului.

Proiectul de față e atât de plecat în fața aroganței guvernului, ca și când guvernul ar fi stăpîn peste țară, ca și când de la voia guvernului ar atîrna viitorul celor 9 milioane de catolici.

Guvernul nu este proprietarul fondurilor și averilor catolice, ci numai administratorul, în tocmăi cum e curatorul copiilor orfanî. Congresul are datorința să arete, de cum-va a ajuns la vîrsta aceea, când trebuie să-și pretindă averea din mîinile curatorului. Guvernul administreză averea catolicilor, pe când dieta n'a voit să mai lase averile țării în mîinile lui chiar pentru că nu o administrea bine. Zic că ne rămân școlile populare, dar nicăiri nu am auzit, că poporul ar fi fără credință, din contră avem destule motive de a zice, că inteligența nu este destul de devotată bisericii, nu este destul de pîntrînsă de adevărurile credinței. Unde vom crește noi inteligența noastră în spiritul acela, pe care îl contemplă congresul de față, dacă ne lipsesc chiar școlile acelea, cari cresc inteligența țării? Poporul atunci este tare și puternic, dacă în frunte îi stă o inteligență conșcie de drepturile bisericii sale, dacă se lipescă cu trup cu suflet de tot ce știe, că va duce la preamărire și izbândă biserică de care se ține. Biserica catolică

are lipsă de o autonomie tot așa de largă ca și cele alalte confesiuni din țară, căci cu o autonomie neputincioasă ce vom pute face? Cele alalte confesiuni — fie vorba de ori ce mișcare — știu să se valideze în toate treburile țării, așa cum catolicii nici să viseze nu cutéză, tocmăi fiind că la spatele stă autonomia bisericii lor. Nu primesce proiectul.

A mai vorbit Kiss Bálint, care s'a declarat pentru proiect.

Sedința VII.

Steécz György nu primesce proiectul, fiind că deja cuvîntul autonomiei eschide ori ce ingerență străină. Situația din 71 în cînce a devenit din ce în ce mai rea, așa că congresul cu drept cuvînt pîte pretinde o autonomie cu un cerc de activitate mai mare.

Szemecz Emil (red. în „Magyar Állam”) a ținut una dintre cele mai înfocate vorbiri în congres. A arătat mai ales cu câtă bunăvoință să pîrtă guvernul față de interesele catolice. Profesorii alungați din gimnaziile catolice pentru fapte imorale sau pentru prelegeri ateiste și revoluționare îi primesc cu brațele deschise. Între ast fei de împrejurări autonomia din proiectul de față devine ilusorie.

Günter Antal dovedescă cu date istorice, că autonomia protestanților încă s'a născut aproape din nimic. Protestanții începînd din veacul al XVI. și-au tot mărit autonomia, pînă cînd au ajuns în stadiul de astăzi. Atunci ei au fost inferiori catolicilor, dar fiind că au avut organism autonom și-au putut valida pe încetul toate drepturile pînă ce au ajuns astăzi acolo, de catolicii se află în inferioritate față de ei.

Nu mai prin organism autonom se pot valora drepturi, decî primesc proiectul.

Györfi Gyula a combătut punct de punct vorbirea lui Günther. Protestanții e drept și-au asigurat unele drepturi de autonomie încă în pactul de la Linz și Viena, dar istoria spune, că în tot decursul atîtor veacuri, n'a fost un guvern, care să nu se fi nisuit a suprima ceva, din aceea, ce ei cu arma și-au eluat. Nu numai că și-au mărit autonomia sprijiniți de guverne, din contră au fost persecutați și data ocașione despoiați pe încetul de câte un drept, pînă ce éra-și cu armele și l'au recăștigat. Decî dacă vor primi autonomia această, care catolicilor nu le dă, așa zicînd, nici un drept nou, atunci în scurtă vreme va dispărea și umbra această autonomă prin grația guvernului fără confesiune. Nu primesc proiectul.

(Györfi de altcum e deputat guvernamental).

Cardinalul Schlauch cetescă declarațiunea cornului episcopesc, în care episcopii se alipesc de principiile acelea, pe cari le-a formulat în răspunsul trimis comisiunii de 27. De aceea episcopii vor lua parte la desbaterea proiectului nou în credință, că la desbaterea specială vor pute stîrce unele drepturi, cari vor face posibilă crearea autonomiei.

Sedința VIII.

Eroul ședinței acesteia a fost *Horánszky Nándor* (cum să zice fiitorul ministru de interne).

Major Ferencz nu primesc proiectul pentru că nu află nici o garanție, că prin proiectul de față ar pute ajunge vre-odată la o autonomie, cum au celelalte confesiuni.

Horánszky Nándor: Nici o lege pozitivă nu există, care se asigure posibilitatea întemeierii autonomiei afară de art. XX. din 1848. Congresul trebuie să albe în vedere drepturile supremului patron, drepturile episcopilor și legile existente ale țării.

cu lumea: un glonț de revolvér, și éta s'a răsunat pentru toate chinurile răbdate, și pe de asupra a mai făcut și un act eroic: și-a luat existența, a arătat că dînsul e „supremus dominus” peste sine.

În criticile mai noué, în scrierile de sociologie, unde să analizéze stările sociale de azi, îndeobște să scot la iveală mizeriile, corupția, pesimismul, sinuciderile, defraudările etc. Dar aproape în nici una nu găsești de cauză a tuturor acestora: necredința îngrozitoare ce domnește astăzi, ci alecătuirea modernă a societății, averea și sărăcia, creșterea numărului acelor cari trăesc absolut din lucrul de toate zilele, cari trăesc azi și nu lucră, ér mîne n'au ce mîncea: înlocuirea lucrului de mîna prin celea fabricate. De religione înse nici o pomenelă. Adecă stă! În unele locuri cetesc: „Unii susțin (adecă forte puțin susțin, și pentru acestia nici n'ar aminti părerea, dar ei înșiși criticii moderni materialisti, raționaliști, vîd adevărul și de aceea îl amintesc, înse numai ca să-l ia în bătae de joc) — unii susțin, că lipsa religiei ar fi cauza acestor rele. Dar în contra acestora nu mai avem nimic de zis. Azi e lucru știut că religione a fost de lipsă numai în epocile lipsite de cultură. Azi avem „știința” în locul religiei.”

Incontestabil, împrejurările înșirate mai sus, în mare parte sînt cauza anomaliilor societății moderne, dar cauza principală la nici un cas nu pîte fi. Căci, ori ce om cu mîncea sănătósă pîte vedea și pîte judeca, că un individ, fie acela cât de avut, dacă îbește pe Dumnezéu, nu va privi nepăsător la necazurile altuia, care e om ca și el, care e fratele său. Un om bogat dar credincios, nu va aștepta ca flămîndul să-l

lovescă în cap, ori să-l pîndescă într'un colț de stradă ca să-l jefuiescă! Nu, el însuși, fără să-l rîce, îl va ajuta. Așa dar nu conglomerarea averilor la unii, ci lipsa de religione, lipsa de credință a acestora e o cauză a stărilor desperate de azi.

Un om sêrac, dar sêrac și cu spiritul, nici cînd nu va lăcomi la bunul altuia, ajungă el în celea mai mari strîmtori, cu atât mai puțin va deveni anarchist. Pentru un ast fel de om există o lege supremă, căreia i-se supune cu cea mai mare umilînță: Dumnezéu împarte binele după cum judecă El. Omul trebuie să fie mulțamit cu ceea ce are, ori dacă n'are nimic, cu nimicul. Cu nimicul? O, nu, el are, el posedă pe Dumnezéu, care e totul! El are un teaur vecinic, de care e jalus, la care ține mai mult de cât la propria lui viață. — Un ast fel de om va ști să se lupte — luptă dréptă și pe față. Așa dară nu sărăcia unora, ci lipsa credinței la acestia, e o altă cauză a nefericirilor de azi.

Un tîner, în al cărui suflet arde iubirea lui Dumnezéu, va ști încunjura ocașunile ce duc la păcat, va avea puterea de a se opune valurilor ce duc la corupție. Și dacă el e curat cu inima, și dacă nepătat a eșit din vîrtejul patimilor, acela va ști lupta și pentru căștigarea pînei de toate zilele. Căci cea mai mare luptă, e ceea ce o purtăm cu noi înșine.

Așa dar nici exemplele, rele, ce să destășoră zilnic înaintea ochilor tinerimii, „absolute” nu pot fi cauza corupției și destrăbălării acestora ci numai „relative.” Causa adevărată, absolută a căderii lor e lipsa credinței.

Și dacă am lua pe rînd alte și alte exemple, tot la rezultatul acesta am ajunge.

Nimicîta odată credința în Dumnezéu și în viața viitoare, fără dor și pîte, viața asta e numai o lungă tortură, pe care nime n'ar fi în stare să o suporté absolut nime. Și dacă o „trăesc” și ceia, cărora le lipsesc acestea două condițiuni, asta însemnă că și în sufletul lor, conșcient, inconșcient, dar la tot cazul mai este un punct luminos. „Sufletul omesc de la natura sa e creștin” zice Tertulian.

Și credința asta sfîntă și dumnezească, omii trebuie să o sugă de odată cu laptele mamei, trebuie să crească paralel cu dezvoltarea trupescă, trebuie să se întărească în anii junimeii și trebuie să fie tare ca piatra în timpul bărbății — mîngăitoare și înălțătoare la bătrînețe.

La toate acestea mamele au un rol hotărîtor, absolut hotărîtor. Educația mai tîrzie, învățătorii sau cărțile, ce nutresc pe tîner — au un rol relativ hotărîtor. Ca pildă ne pîte servi s. Monica, respective educația ce i-a dat-o ea sfîntului Augustin. Un exemplu strălucitor și vecinic, care va lumina în întunerecul lumii, pînă cînd această va fi. Cetiți numai rogu-vé această minunată istorie voi mamelor care priviți cu atîta iubire la pruncii voștri, cetiți-o și vedeți cum îi puteți întări, cum îi puteți scăpa curăț din valurile lumii, cum îi puteți conduce la fericirea vecinică.

Alfus.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

COLINDELE NOSTRE.

Originea. Numirea. Importanța lor în fond și formă.

(Fine.)

b) *religioase mitico-biblice*, în cari adevăratul element mitic-păgân este conservat sub îmbrăcămintă creștină. Ast fel mitul elino-roman despre Prometeu și furarea focului din ceriș e păstrat în fond, dar reprodus, prin influința creștină, travestit așa: Iuda intră hoțesc în raiș și-l pradă. Sf. Ioan Botezătorul înse, într'altel P. S. Vergură, îl surprinde și vestese pe Dumnezeș zicând:

„Ca mi-o intrat Iuda 'n raiș;
„Raiul rēș, cā l'a pradat:
„Luā luna cu lumina
„Și sōrele cu razele!“

Atunci Dumnezeș Tatā l' dā sfintului Ioan un *biciș de foc*, cu care acesta trāsnesce și pocnesce, de se spārie Iuda și aduce sōrele și luna ērā-ș l' ceriș. *Biciș de foc* reamintese *fulgerele* — mânia — lui *Joe tunetorul*; ēr colinda intrēgā: *cultul sōrelui*. Ast fel de colinde, în cari elementul mitic se travestese în creștin, ne amintese tot odatā *epoca de luptā* între păgānism și creștinism din seclii III—IV.

Originea lor datēzā, sigur, din acel timp de tranșiune și de frēmintare. Reproducem pe de întregul colinda contemplā aiel sub b):

„Iuda în raiș.“

„Colo sus, mai în sus,
„Colo 'n deal de rēsārit
„Este un prānș de prānșit,
„Un(de) prānșese Dumnezeș,
„Cu toș apostoliș sēi;
„Numai unu nu-i cu ei.
„Da' anume, care nu-i?
„Da nu-i Ion, Sānt-ion,
„Nānașul lui Dumnezeș.
„Dintr'o lature privesce. *)
„Și acolo pe cin' zāresce?
„Vede-mi Ion-Sānt-ion **)
„Tot venind
„Și cāt putēnd,
„Mai de parte 'ngenunchind,
„Mai aprōpe cuvintānd:
„— Bunu-i prānșu, Dōmne sfinte,
„— Bunu-i, Ioane, hai, de-l prinde!
„— Prinde-l, Dōmne, sānātos,
„Cā io n'am vint sā prānșesc,
„Cā mi-am vint sā-ș povestese,
„Cā Iuda în raiș a intrat
„Și raiș rēș l'a pradat:
„Luā luna cu lumina,
„Și sōrele cu razele,
„Și gālēta de botez,
„Și scaunul de judeș
„Și cārja de vornicit,
„Și cheile raiului.
„Și din raiu luat-le-o,
„Și în iad bāgatu-le-o,
„Și raiu s'o 'ntunecat,
„Cum nu-i legea raiului;
„Și iadu s'o luminat,
„Cum nu-i legea iadului!“

*) adevcā: Dumnezeș Tatā.

**) ad: *pre* S-l Ioan, cum tot venia, cāt putea ș. c. a.

„Nu gāndi, Iōne, de loc,
„Și iea biciul cel de foc
„Și trāsnesce,
„Și pomnesce!“
„Și Iuda s'a spāmintat,
„Și mai afund a intrat,
„Și-mi iea luna cu lumina,
„Și sōrele cu razele
„Și gālēta de botez
„Și scaunul de judeș
„Și cārja de vornicit.
„Și din iad luat-le-o
„Și în raiș bāgatu-le-o,
„Și iadu s'a 'ntunecat,
„Cum-i legea iadului.
„Și raiu s'o luminat.
„Cum-i legea raiului.
„Și noi gazdiș o 'nchinām
„Și pe Domnu lāndām!“

(Comunicatā de I. Covaciș, din Blaș).

c) *colinde balade*, s'ar putea numi și *legende* acel feluș de colinde, cari dupā cuprins sint narașuni de *fapte vitejese*, cari ne reamintese mituri ca d. es.: lupta lui *Hercule* cu *leul* de la *Nemea* și numai aria, (melodia) cu care se cāntā le dā aer religios. De aceea nu le-am numit *profane, lumesce*, cum le numese alșil, asemēnāndu-le cu cele religiose de sub a) b). Colindele legende saș balade sint de cea mai mare importanșā ca fond și ca formā, cā în ele gāsim adese cuvinte și forme arhaice, une ori ne mai întese, ca d. es.:

„Cerbu-i tātrior,
„Gura-i pātrior,
„Pe spatele lui:
„Covor roșior;
„Pe șelele lui:
„Baierel de bani.
„Dar noi le-om da?
„Da-le-om fecior(ului) gazdiș.
 (fragm. din Colinda „Negriș vinetori.“)

Reproducem colinda-baladā contemplā mai sus în p. c)

Lupta voinicului cu leul.

(Comunic. de frașil Ordeanu din Romos; Hașeg).

„Sub flōrea acatului.
„Junelul bun“ *)
„La umbra gutāiului,
„Șede un voinic, odihnesce,
„Și calu și-l potcovesce.
„Maicā-sa la el privesce
„Și în lacrēmī jāluesce,
„Și din graiș așa grāiesce:
„— Cē gānd, june, țl-aș gāndit,
„Dōr țl-i gānd de cātānit,
„O dōr de cāsātorit? —
„El din graiș așa grāia:
„— Maicā, maiculēna mea,
„Nu mi-i gānd de cātānit,
„Nici de cāsātorit.
„Dar mē duc, c'am audit,
„Cā sus în virful muntelui,
„La pōlele bradului,
„Este un leuș,
„Un cāne rēș,
„Și mē duc, mamā, la el!“
„Și pe drum cā se lua.
„Sus în virful muntelui
„La pōlele bradului.
„Leul, dacā mi-l vedea,

*) Repeșit la fie care vers.

„El din graiș așa-i grāia:
„— Cē al venit, voinicule,
„Țl-aș smintit cārārele,
„Ori țl-aș urit zilele?
„— N'am smintit cārārele
„Nici n'am urit zilele
„Am venit, c'am audit,
„Cā ești un leuș, un cāne rēș,
„Sā ne alegem de viteșl:
„În luptā sā ne luptām,
„O-'n sābiș sā ne tāiem.
„O-'n pușcā sā ne pușcām!“
„Se luarā
„Se luptarā.
„Zi de varā
„Pānā 'n sarā.
„Cānd fu sōre *) l'a sfinșit,
„Puse voinic *) pe leuș jos.
„Leul din graiș l' grāia
„Și cātā june zicea:
„— Nu grābi sā-mi lei viașā,
„Ci mē lēgā 'n curea nēgrā,
„Și mē scōte 'n jos la țarā,
„Jos, la țara 'n țirgu mare,
„Pe ulișā *grecilor*,
„De-șl fā falā frașilor —
„Și cinste pārintilor.
„Cā-al prins leuș nevātēmat,
„Nici de sabie tāiat
„Nici de pușcā impușcat.
„Numai din luptā luptat!“

Interesanșā din samā afarā este alegorisarea mitului despre *Castor* și *Polux*, ori lucēferul de sarā și cel de diminēșā, travestit sub numele de dōuē surori. Etā colinda:

Dōuē stele.

Colo 'n deal, dupā deal,
Rēsārit'au dōuē stele;
Ba, zo, acele nu sint stele,
Cā ele-s dōuē surorele.
Una ride, alta plānge,
Cea ce ride
Foc aprinde;
Cea ce plānge
Așa zice:
„— Tac! tu, soro, nu mai ride,
„Cā io, soro, am audit,
„Pe mama și pe tata,
„Ca pe noi, soro, ne-or da *)
„Una 'n jos cātā sfinșit,
„Una 'n sus pe rēsārit.
„Noi atunei ne-om intilni,
„Cānd a face plopul pere,
„Și rāchita vișinele,
„Sā māncām, soro, din ele!“
 (din Luna-de-Arieș.)

Autoritāșile de multe ori aș oprit colindatul prin comune și prin unele locuri oprit a fost și în āst an. De aceea ar trebui sā ne facem o datorinșā sfintā de a culege din gura poporului *tōte* colindele și a le pāstra sciinșei și posteritāșil. Mare servit s'ar face, dacā și *melodiile* atāt de caracteristice s'ar *fixa prin note și prin fonograf*. Asociașuniile nōstre literare, în frunte cu Academia romānā, cum și toșil, cel ce sint chemașil, — sā începā „*que messieurs commencent!*“ **Ave.**

*) *) sā se observe lipsa articolului.

*) = mārta.

CELE PATRU GARÓFE.

Povestire din istoria Polonilor sub ultimii Jagelloni

de Paul Popovici.

7.

(Continuare.)

VII.

În depărtare de un pătrar de oră de la Wilna, între arborii cei crenguroși, se află o mănăstire. Duminecă și în sârbători, s'a îndatinat a se aduna mulți evlavioși la biserică, atât din Wilna cât și din împrejurime. Acum a fost chiar o zi comună de săptămână. Sorele deja a fost dispărut de pe bolta cerescă. Sara își desfășurase vesmintul său sur-cenușiu asupra pământului. Pe pământ se lăsase pace și liniște adâncă. Numai un vânticel lin de sară, carele se străcurea printre frunzele verzi ale arborilor, mai da semn că natura nu e amorțită cu totul.

Pe ferăstra bisericii se furigă afară abia câte-va raze de lumină. În lăuntru ardeau trei-patru lumini debile. Nicăiri nici un suflet de om.

Acum au pășit afară pe ușa mănăstirei două femei îmbrăcate în mod splendid. Fața lor era acoperită cu veșel des, ér după ele urmau doi bărbați. Unul dintre cei doi bărbați se nisuia a ascunde cu mantaua sa podoba vesmintelor sale. Barba lui argintie, musteța lui mare, și pășirea lui bărbătescă, mărturisau pe față de nobilul polon.

Vesmîntul negru al celui alalt bărbat, fața lui spiritualizată, tradau în el pe superiorul mănăstirei. Toți patru au stătut înaintea mănăstirei și vorbeau încetșor.

Una dintre dame, carea se părea mai tinără, merse puțin înainte și privi pe drum înainte. Bătrânul nobil din când în când făcea câte un paș cu nervositate.

— Unde pôte să întârzie atâta? — zise cu voce tare. Deja înainte cu 1/2 oră trebuia să fie aici. Inse de cum-va și-a schimbat cugetul, atunci

— Uite colo vin doi călăreți! — îl întrerupse vorba cu fața vioasă tinera damă, carea stătea de la el la căți-va pași.

— De bună samă el este! răspunse starițul.

Într'aceea cei doi călăreți, cari erau îmbrăcați în vesminte civile, sosiră. Plini de bucurie se dară jos de pe cai și unul dintre ei se aruncă în brațele deschise ale tinerei femei. Cei doi îmbrătoșați erau. Sigismund și Olga. Sigismund a sosit la locul acela în societatea lui Modrșevszky. Cealaltă damă a fost mama Olgei. ér bătrânul domn, tatăl ei, Radzivil.

Sigismund condusă pe Olga în tăcere în biserică cea săracăcios luminată. Cei alaltți i-au urmat. Starițul s'a îmbrăcat în ornatul lui sârbătoresc.

Sigismund și Olga pășiră înaintea altarului — și preotul binecuvîntă căsătoria lor. Modrșevszky a fost nunul mare. Când au eșit afară din biserică numai atunci a îmbrătoșat în mod fericit Sigismund pe soția lui! Cei doi micș s'au aruncat în spatele cailor și cu repeziune s'au reîntors

în Wilna. Radzivil cu familia lui s'au reîntors la palatul lui.

Tôte aceste au fost manopera lui Modrșevszky. El în adevăr a fost spriginitorul prilejului său regesc. El a înduplecat pe tatăl Olgei, ca să-și dea consimțimîntul la căsătoria secretă!

— Döră nu vei voi să causezi nefericire patriei Dtale. Saă döră va fi puțin lucru acela, dacă fiul regelui își va pierde sănătatea ori pôte chiar și viața, dacă nu îi vei da ficea în căsătorie? Și afară de aceea, eă voiți mijloci atât la regele, cât și la nobilimea superiöră, ca să recunoscă această căsătorie. Și ei. când vor vedea și se vor convinge, că deja totul s'a sfirșit, nu vor desface căsătoria.

Ast fel vorbi Modrșevszky. Cu ast fel și altele asemenea cuvinte aduse el la convingere pe bătrânul Radzivil. Și în adevăr, după ce și-a ajuns scopul și în secret i-a întilnit la olaltă, — după cum s'a fost înteles de mai înainte cu starițul cu carele era în cunoștință de mai de mult — a umblat pe la mai mulți nobili și ia succes, ca prin oratoria lui să-i câștige pentru causă, și nu de la unul, deși în secret, a primit consimțire. După aceea a călătorit în cetatea regescă ca se esopereze și invoirea regelui însu-și.

(Va urma.)

HĂRTII VECHI.

Preluminate și Precinstite D. Episcopo!
Domne Patron mie și mai mult ca Părinte!

Întru scrisoarea mea cea mai de înainte mă am fost făgăduit, că voiți veni în smerita persóna mea se vă dau închinățiunile de mulțămită pentru bunătatea cea prea mare, ce ai arătat cătră mine, și etă că acum nu o se pot implini, că drumul caută să mi-l leau cătră *Carloveș*, pe unde e mai scurt poftind așa punga, inse tot de aceea parte ași fi venit eă pe la Măria Ta, dară din pricina, că pe Domnul Buday nu îl poți dobîndi de la Crăiescul Guvernii să vie cu mine; calea Beciului dimpreună cu Părintescul stat ce-mi dăruise cu durerea mea caută a rămâne dator desmântându-ne și Crăiescul Guvernii, seii și acesta fără tötă îndoielă, că eă nici odată în starea de acum nu veniam fără de puternic patrociniomul Măriei Tale, dară și acesta pricep, că nu atât m'ai vrut a primi, cât neamului nostru, a căru'a fericire adênc la inima îți etă, sint convins de unde și cunosc așa numai îți pot fi eă mulțămitor, când ași răspunde aceluș cuget sfînt și așteptării ce-î fi dat *Înaltului Nostru Împêrat de mine.*

Eă adevêrat rîvnă și voie spre aceea am, dară putere — inse și aceea o nădăduesc de la Cel Puternic — și aștept și de la Măria Ta tot de una părintescă povețire cu tötă nădejdea, fiind că și *nerugat acêia-și a face Te ai milostivit*, cu cât mai virtos, că acum mă și enceresc rugându-mă ca nici odată puindu-mă la uitare, să-mi întăresc slăbiciunile cu statul cel sănătos, avênd în seire, că nu e mic numărul nepreținilor mei, cari și tocmal greș sint.

De alte collațiionale macar că taxa de 1200 fl. pe delegianț am trimis, încă nu le-am dobîndit, și fără acelea nu poți porni la *Carloveș după sunetul Decretului ce am. Escellența Sa Mitropolitul nostru*, pe cum pricep ntr'o scrisoie, ce mi-a scris încă se vede a avé ceva propus, că n'ași fi cu căldură cătră religia mea, care tocmal asuprêlă-mi este, imi zice să grăbesc a merge la dînsul, că altmîntrelea se va duce la Dieta, ce sună să se facă.

De acestea ca unuși mai mult ca Părinte ași scrie am îndrăsnit și cu smerenia sărut drépta Măriei Tale.

Szász-Sebes, 1 Martie 1811.

plecat client:

Vasile Moga

noș numit Episcop
neunit în Ardeal.

Bibliografie.

A apărut:

„Semănătorul“, Nr. 6 cu următorul sumar: De la țară. A. Vlahuță. — În zori (poesie), G. Coșbuc. — Fabule. I. Gorun. — Un cântec (sonet), St. O. Iosif. — Dor de ducă, S. Pușcariu. — După un an, Durerea. Ada Negri. — Expoziția Grigorescu, V. C. — Vocî din public (versuri), G. Coșbuc. — Cum a fost botezat Eminescu M. Nicolescu. — Răspunsuri. Red. Numêrul 20 banî. Abonamentul 10 lei pe an. Abonamente se pot face și la redacția foii noastre, trimițindu-se banii înainte cel puțin pe 1/2 an.

Emil Bougand: **Mama sfintului Augustin**, traducere de Salba, tipărită cu cheltuiela și îngrijirea dlui prof. Dr. E. Dăianu. Un prețios volum de 494 pag. hârtie fină, tipar curat, prețul broș. 3 cor. legată în lux 4 cor. Se pôte procura de la editor și tipografia archidieceșană, alăturând și speșele de porto postal 30 fl. Aceșta interesantă scriere a fost recomandată cu tötă căldura prin cerculara mitropolitană de dto. 11 crt. n ca un op. ce „ofere o lectură pie, plăcută, edificătoare și forte instructivă . . . care n'ar trebui să lipescă de pe masa nici unei familii creștine, cu atât mai virtos, că în limba română avem de tot puține cărți de acest soi.“

Statistica Românilor din Transilvania în anul 1750. făcută de vicariul episcopesc Petru Aron și publicată de Dr. Augustin Bunea. canonic mitropolitan Sibiu 1901. Costă 1 cor. + 10 fl. porto și se pôte procura de la Rsmul autor Dr. Augustin Bunea în Blaș.

Dicționar mitologic, de Gavril Pop, Blaș 1901. Din această interesantă publicație merită să fie de folos acelor, cari se ocupă cu vechia clasicitate, a apărut acum și fasc. III. cuprîndênd cuvintele de la Merope—Prometheus (pag. 161—240) și se vinde cu prețul de 40 fl.

Viața și operele lui Andrei Murășan. Studiu istorico-literar de Dr. Ioan Rațiu, profesor. Blaș 1900. Tipografia Seminarului archidieceșan. Pag. 182. Prețul 2 cor.

Posta „Unirii“.

A. Am socotit să rămână nu fie cu supêrare. *Verax*. Au sosit tôte, vor urma pe rînd.
Ulei e la noi. Totuși n'ar strica, să faci puțină recomandare. Etă cum și-al închiat scrisoarea: Szălutare! Cum se potrivește? Așteptăm decî.

B. Mulțămită, vor urma.
Am primit și achităm abonamentele plătite de la:

Ghimeș solvit pe 1901 sem. 2 și 1902 sem. 1. *Lupeni* Dr. L. P. Abrud, M. C. Abrud pe 1902. *Băgău* pe 1901. *Greovaș*, pe 1899 sem. 2 și 1900 sem. 1. *Feldru*, Dr. E. B. Teaca pe 1902. P. B. *Reghin* pe 1901. *Casina-Sebes* pe 1901 sem. 2-lea *Ciufud* pe 1895. 1896 și 1897. N. *Gêrze* pe Ian.—Marte 1902. P. P. *Lugoș* pe 1902. *Tohanul-vechiu* 1902 sem. 1. *Hollôd* pe 1901 sem. 2-lea. B. D. *Lugoș* pe 1902 sem. 1. *Densuș* pe 1901. *Arcalia* pe 1901 sem. 2-lea. *Bogata-rom*. 1902 Ian.—Marte. *Câmpeni* pe 1901 și 1902. V. B. *Budapeșta* pe 1902. *Așel* pe 1901. G. I. *Orade* pe 1902 sem. 1. G. M. *Béitș* pe 1902 Ian.—Marte. *Casina-Lugoș* pe 1901 sem. 2-lea. *Goroslău* pe 1901 sem. 1. I. M. *Budapeșta* pe 1902 Ian.—Marte. *Cordeu* pe 1900 sem. 1. *Reun-lect.-Nășeud* pe 1901 Oct.—Dec. D. Ch. *Făgăraș* pe 1902. *Econ. Cluș* pe 1902 sem. 1. *Demb* pe 1901.

Editor și redactor răspundător:

Aurel C. Domșa.

Inserte.

EDICT.

Nr. 32-1902.

(7) 2-3

După ce Sursd Ana gr. cat. din Vișag de mai mult ca 10 ani și-a părăsit pe soțul leginit Len Gavrița gr. cat. din Bociu, și nbcapătinea acesteia nu este cunoscută, se citează prin aceasta, ca în termen de un an și o zi, să se prezenteze înaintea forului matrimonial concurențe; căci la cas contrariu, procesul divorțial urzit în contra-i de către numitul bărbat se va petraa și decide și în absența ei.

De la președintele forului matrimonial gr. cat. delegat de I. instanță al districului protopopesci a Morlacei.

Morlacea, în 15 Ianuarie 1902.

Ioan Pop
v.-protopop.

715 v. număr
1901. (8) 1-1

Arverési hirdetmény.

Alinhit bírósági végrehajló az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a gyulafehérvári kir. törvényszék 1901. évi 2529. számú végzése kövélkezében Dr. Manin Gyula

balazsfalvi ügyvéd által képviselt Patria takarékpénztár javára Deacu Jhon és társai ellen 558 kor. — fl. s jár. erejéig 1901. évi Május hó 25-én fogvaasztott kielégítési végrehajlás újjan lefoglalt és 2628 kor. — fl. lere becsült kövélkező ingóságok. n. m.: szarvasmarhák, gabona, takarmány és egyéb tárgyak nyilvános árveresen eladának.

Mely árverésnek a vizaknai kir. bíróság 1901-ik évi V. 132/5. számú végzése folyán 558 kor. — fl. tókekövetelés ennek 1899. évi Novemb. hó 26-ik napjától járó 6% kamattal, és eddig összesen 158 kor. 92 fillérben bíróság már megállapított költségek erejéig Cs.-Holdvilágon a helyszínen leendő eszközésére 1902. Január hó 31-én delőtti 11 órája határidőit kritizentk és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivának meg, hogy az éhített ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107. és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett, a legtóbbet ígérőnek szükkeég eseren becsaron alul is el fognak adatni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le és felülfoglaltaták, és azoúra kielégítési jogot nyerek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t.-cz. 120. §-a értelmében ezek javára is elrendelentik.

Kelt Vizaknán 1901. évi Deczembar hó 26-ik napján.
Eichner Tároly.
kir. bírósági végrehajló.

Viena I. Kohlmarkt 2. „la porumbul alb“.

recomandă

ornatele sacre, pregătite strict după ritul grec, ca de es. falone, diaconale, sticharii, saccos, omofor, epigonation, mitre, mandii, plascanice, baldachine, prapori etc. cum și tóte utensiliile și vasele sacre de metal, ca disc, ciboriu, cruce, chivot, artoclasie, tricheriu și dichieriú, cadelnițe, candelé, sfeșnice, candelabre etc. tóte pregătite solid și cu prețul cel mai ieftin de fabrică.

Catalóge ilustrate se trimit la cerere gratis și franco.

Fundat în anul 1789.

ERNEST KRICKL & SCHWEIGER

liferanți de curte ces. și reg. pentru materie de mêtasă și ornamente sacre,

(52) 6-10

Tipografia Seminarului arhidieceșan.

Alexandru Gratzel

Comisionar pentru Venerabilul Cler catolic

Viena I. am Lugeck Nr. 3.

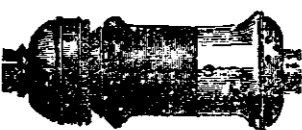
Recomandă artiștii sêi speciali:

Țamăia Aegyptiană din anul 1901.

- I. Specia cea mai nobilă, producnel ultim, mărgăritare cu mirosul cel mai plăcut un kilo . . . H. 1-48
- II. Scropi finj, mirositor albi un kilo . . . H. 1-15
- III. Bucăți mari mirositoare, curate un kilo H. —70

Aparatul „Luminii veciniceș”

Patent Guillon din Paris.

Singur acest Aparat dă o „lumină vecinică” sigură, care arde neîntrerupt de 6—14 ori câte 24 ore cu o flacără fumosă liniștită.

- Candela pentru olei din sticlă roșie.**
- rubin, vintă ori verde . . . H. 1-20
 - Filti-patent pentru un an întreg Nr. 0, 1, 2, 3 ori 4 . . . H. 1-40
 - Acoperământ aurit . . . H. —70
 - Structurătoare pentru olei cu himbac . . . H. —18
 - Pedestal în rezervă din metal . . . H. —12
 - Clin de alamă și lemn . . . H. —60

Suma H. 4-20

- Pe lângă acestea o candelă roșie, vintă ori verde în rezervă . . . H. 1-20
- 1 Sticlă de olei pentru primă foloșire . . . H. —54
 - 1 Ladnițe de transport și rambursă . . . H. —26

Olei pentru Aparat din 1901.

Oleul meu pentru Aparat se pregătește anume pentru mine din cea mai bună rapită ungară, și să depune în nișce rezervă anume pregătite câte 6—8 săptămâni ca olei crud, apoi după o patență duplu rambur se aseacă prin o structurătoare de buimbac în vase, prin ce primese o flieță extraordinară

Pentru un an întreg.

- 23 kilo de olei pentru Aparat à 54 cr. . . H. 12-42
- 1 Sticlă împletită pentru 26 litre . . . H. 2-10
- Transport la gară și rambursă . . . H. —30

Suma H. 14-82

Pe lângă acestea o cogară pentru transport 50 cr.

Lampe bisericicești pompoșe

pregătite după desămurile unor artiști academici, foarte frumoș și solid lucrate.

- Lampe pentru biserică mai mari . . . H. 50—
- Sfóră pentru lampe din căneșă roșie italiană în o lungime de 10 metri ca 6 globori și ciucur . . . H. 90—

- Aceleași cu ciucur mari foarte frumoși . . . H. 8-80

Luminii din ceară fină veritabilă

fără amestecarea altor materii 1 kilo H. 2-75 cu următoarele mărimi:

1 kilo	à 1	à 2	à 4	à 6	à 8	à 12
ca lung.	118	96	79	66	56	47
ca gros.	3 1/2	2 1/2	2	1 1/2	1 1/4	1 1/4

Luminii bisericicești noi exelente

4—10 kilo à H. 1-75 de la 10 kilo în sus à H. 1-50

1 kilo	à 1	à 2	à 3	à 4	à 6	à 8	à 12
Mărimea:	lungi	lungi	lungi	lungi	lungi	lungi	lungi
ca lungim.	118	88	80	72	46	58	44
ca grosim.	3 1/2	2 1/2	2 1/2	2 1/2	1 1/2	2	1 1/2

Sistem de ceară sistem francez

pentru aprinderea luminilor, care arde frumos și nu stropese, în roșie de 5 m. costă H. —24

Corn de aprins și sfîșas

din alamă înstrunț cu 2 scobe pentru sfîșas de ceară sistem francez . . . H. 1-20

Sonerie armonice

cu 4 clopoțel în acordul cel mai curat . . . H. 6—

Cu clopoțel mai mari și mai fin . . . H. 8—

Cadelniță și navioncă . . . H. 17—

Sticlule de cristal

pentru vin și apă, în formă foarte artistică

din cristalinul cel mai curat, părechea . . . H. 1-80

Mai mari, părechea . . . H. 1-80

Aurite, părechea . . . H. 1-80

Pentru aceasta o țasă mare din argint nođ H. 1-80

Afară de obiectele aci înțevate isferes orș ce artiștii pentru biserică și garanțez pentru bunătatea ori orșei ma fe trimise de mine.

On distinsă scrimă: (49) 7—10 **Alexandru Gratzel** m. p.